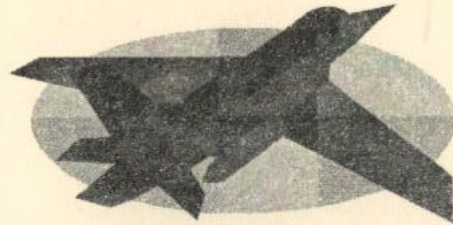

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

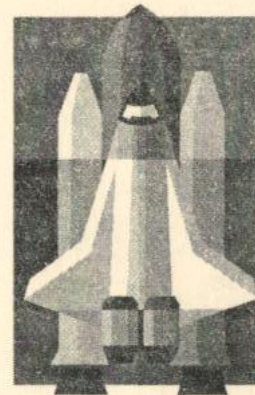

МАТЕРІАЛИ

V Міжнародної науково-практичної конференції

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ**

20-21 квітня 2010 р.

Київ 2010

УДК: 009 (082)

Актуальні проблеми психології діяльності в особливих умовах: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 20-21 квітня 2010 р., Національний авіаційний університет / за заг. ред. О.В. Петренка, О.М. Ічанської. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк». 2010. – 128 с.

Містить матеріали доповідей щорічної науково-практичної конференції з проблем психології діяльності в особливих умовах.

Організаційний комітет

Голова оргкомітету:

В.П. Харченко, д-р тех. н., проф., заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, проректор з наукової роботи Національного авіаційного університету

Заступник голови оргкомітету:

О.В. Петренко, к. психол. н., доц., завідувач кафедри авіаційної психології, заступник директора Гуманітарного інституту НАУ з наукової роботи

Члени оргкомітету:

О.М. Ічанська, доц.

С.С. Луппо, ст. викл

Л.В. Помиткіна, доц.

О.І. Западенко, викл.

О.В. Сечейко, доц.

Я.І. Пономаренко, зав. лаб.

О.В. Гірчук, ст. викл.

Н.С. Хімченко, викл.

В.В. Злагодух, ст. викл.

Секретаріат конференції

О.В. Гірчук (голова секретаріату)

А.В. Нагайко

*Рекомендовано до друку вченою радою
Гуманітарного інституту НАУ
(Протокол №7 від 14 квітня 2010 р.)*

призводить до втрати контролю над ситуацією і можливості проявити свої знання та вміння.

На нашу думку, тренінгові технології мають бути спрямовані на розвиток у членів льотного екіпажу усвідомленого ставлення до інформації, що надходить від зовнішнього середовища, та вміння її аналізувати. Це є необхідним не лише для дотримання норм професійно ї етики, але й для досягнення високого рівня безпеки польоту.

1. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. – СПб.: Питер, 2008.
2. Майерс Д. Социальная психология. – СПб.: Питер, 2004.

Анна Іващенко

м. Київ

Актуальні проблеми психологічного забезпечення ефективної взаємодії в командній діяльності

У зв'язку зі специфічними умовами діяльності льотних екіпажів виникає необхідність дослідження низки соціально-психологічних проблем підготовки фахівців. Саме недостатня психологічна готовність до керування технічними системами літака у різноманітних умовах польоту згідно з дослідженнями науковців (Р.М. Макаров, М.І. Махмутов, В.П. Лук'янов) призводить до низької професійної надійності льотного складу (у 80%

випадків). За статистичними даними, в авіації 80-85% аварій і катастроф відбуваються з вини людини. В даному контексті людський фактор найбільш виражений, бо льотна діяльність пілота, як правило, постійно відбувається в особливих або ж в екстремальних умовах.

Аналіз льотної діяльності, яка кваліфікується як операторська діяльність по управлінню надзвичайно складними ергономічними системами, переконує, що сучасні можливості авіаційної техніки обумовлюють необхідність науково обґрунтованого формування особистісних, індивідуально-психологічних, психофізіологічних і фізичних якостей льотчиків, а також формування сприятливих умов співпраці льотного екіпажу, розвитку командного духу та підвищення якості спільної когнітивної діяльності, комунікативної компетентності членів екіпажу, а також якості міжособистісної взаємодії.

Виходячи з того, що нас цікавить підвищення ефективності діяльності льотного екіпажу, як професійного колективу, ми звертаємо увагу на питання колективної співпраці та взаємодії як форми організації конкретної діяльності людини. Андреева Г.М. вказує на те, що у соціальній психології зміст взаємодії розкривається лише за умови включеності групи людей в деяку спільну діяльність.

Розглядаючи теоретичні засади проблематики взаємодії як форми організації спільної діяльності у нас постає питання, щодо вдосконалення навиків взаємодії льотного екіпажу, як команди, а

також його безпосередній розвиток як професійного колективу.

Одна з найбільш розгорнутих спроб міститься в психологічній теорії колективу, яка була розроблена А.В. Петровським (1979). Вона описує групу яка складається з трьох страт (шарів), кожна з яких характеризується певним принципом, за яким будуються відносини між членами групи.

Основною метою нашого дослідження є розгляд проблематики застосування різних методів розвитку льотного екіпажу, як колективу. Ми ставимо перед собою задачу, яка спрямована на ефективну співпрацю команди, співробітництво. На нашу думку, одним із методів досягнення ефективної діяльності льотної команди, є тренінгове навчання майбутніх пілотів у команді.

Термін «тренінг» (від англ.train, training) має ряд визначень: навчання, виховання, тренування, дресура. Ю.М. Ємельянов визначає його як групу методів розвитку здібностей до навчання і оволодіння будь-яким складним видом діяльності.

Тренінг визначають як засіб перепрограмування існуючої у людини моделі управління поведінкою і діяльністю. В сучасній психології поширене визначення тренінгу як одного з активних методів навчання, чи соціально-психологічного тренінгу. Вперше тренінгові заняття, спрямовані на підвищення компетентності в спілкуванні, були проведені учнями К. Левіна в США і отримали назву Т-груп. Досвід використання тренінгу відображено в роботах Ю.М. Ємельянова, В.П. Захарова, Г.А. Ковальова, А.А. Петровської, Н.Ю. Хрящової, Чепелевої Н.В., Долинської Л. В.,

Левченко М.В. та інш.

Загальна мета соціально-психологічного тренінгу – підвищення компетентності в спілкуванні – може бути конкретизована в ряді задач обов'язково пов'язаних з набуттям знань, формуванням умінь, навичок, розвитком установок, які зумовлюють поведінку в спілкуванні, перцептивних здібностей людини, корекція та розвиток системи відносин особистості.

Для того щоб досягти бажаного результату тренінгової роботи потрібна наполегливо і систематично працювати над собою. Мета тренінгу - показати можливості та сценарії подій, які можуть виникати в процесі діяльності. Тренінг має давати конкретні знання та практичні навички, які в подальшому будуть ефективно використовуватись.

Підсумовуючи теоретичний аспект проблеми вдосконалення роботи льотного екіпажу, можна говорити про ефективність застосування тренінгових технологій у навчанні майбутніх пілотів та льотних команд. Соціально-психологічний тренінг безпосередньо направлений на підвищення мотиваційного рівня особистості до роботи в команді, адже успішним критерієм роботи льотного екіпажу є встановлення міжособистісних зв'язків між членами команди як на емоційному, так і на рівні професійної взаємодії. На основі проведеного дослідження можна визначити принципи побудови тренінгової роботи в сформованій команді льотного екіпажу. Важливим постає завдання застосування тренінгових занять у визначений час та з певним проміжком між

груповою роботою, для того, щоб члени екіпажу могли самостійно засвоїти навички, набуті на заняттях та спробувати їх примінити у практичній діяльності.

Ольга Істраті

м. Київ

Вплив індивідуально-типологічних особливостей студентів-авіадиспетчерів на успішність оволодіння професійними навичками

У сучасних умовах професійна надійність авіадиспетчера привертає до себе особливу увагу. Диспетчер не просто виступає ланкою у системі «людина - машина», він є центральною фігурою, що забезпечує безпеку повітряного руху. Діяльність авіадиспетчера пов'язана зі значними нервово-психічними навантаженнями, вимагає гнучкості та безпомилковості виконуваних дій і операцій. Постає питання щодо значущості психофізіологічних та психологічних особливостей авіадиспетчерів для забезпечення ефективності їх професійної діяльності.

Мета нашого дослідження полягала у встановленні зв'язку між індивідуально – типологічними особливостями майбутніх авіадиспетчерів та успішністю оволодіння ними професійними навичками.

Ми передбачали, що результати емпіричного дослідження дадуть змогу виявити, які індивідуально – типологічні особливості студента сприяють, а які перешкоджають швидкому та ефективному оволодінню навичками, необхідними в подальшій професійній діяльності.

Для вирішення поставлених завдань ми застосували : метод експертних оцінок ступеня успішності студентів – авіадиспетчерів; психодіагностичний метод був представлений такими методиками: «Теплінг-тест» Ільїна, ОСТ Русалова, методика діагностики темперамента Стреляу, методика на визначення врівноваженості нервових процесів «Реакції на час»; статистичний аналіз результатів дослідження проводився за допомогою критерія Колмогорова – Смірнова для оцінки нормальності розподілу, кореляційного та регресійного аналізу.

Нами було знайдено статистично – значимі кореляції між індивідуально – типологічними особливостями студентів – авіадиспетчерів та показниками успішності засвоєння ними професійних навичок. Наявність зв'язку між вищезазначеними параметрами засвідчує, що успішність студентів – авіадиспетчерів залежить від цілої низки факторів, серед яких властивості нервової системи є визначальними. Значну роль в ефективності оволодіння професійними навичками майбутніми авіадиспетчерами відіграють наступні параметри: ергічність, пластичність нервової системи та темп, які у своїй сукупності формують індивідуальний стиль діяльності фахівця.